

R. S. II, Tom XXX. București, Carol Göbl, 1907.

Cu ocupația rusească după 1828 a venit și censura, care a fost înființată înainte chiar de punerea în aplicare a regulamentului organic. A ținut censura până când principatele au putut ca să respire mai liber, până când Domnul unionist Grigorie Ghica [d. Rosetti scrie *Ghyca*], pentru a ajuta și înlesni unirea, a desființat-o în Mai 1856. Kisselev, care a lăsat amintiri de o bună administrație, a dat dovezi de mare „îngustime și spirit meschin în ce privește censura (I, 4). Sub Mihai Sturza censura a rămas *tot rusească*, ba, după mișcarea din 1848, și mai aspră.

S'a întâmplat sub Mihai Sturza un fapt care merită să fie relevat, căci s'a repetat la fel acum cîțiva ani, cînd a fost confiscată de autoritatea judecătorească ca subversivă constituția Țării.—Pe vremea lui Mihai Sturza constituția era regulamentul organic pe care un străin l-a tradus în franțuzește și a trimis în Moldova 320 de exemplare, din care uu s'au răspîndit decît 13 pe cale nelegală, celelalte au fost confiscate și date îndărăt peste graniță.—Dar ca să se vadă cît de absurd erau regulile privitoare la censură și „desăvirșita lipsă de cultură a personalului chemat să le aducă la îndeplinire“ (II, 11) se amintește că odată a fost opriț și un tratat de hiologie. Nu erau scăpate de censură nici cărțile religioase și nici chiar luminatul Mitropolit Veniamin nu suferia scrieri cu cuprins anticanonic. Gazetele din Bucovina și Transilvania—*Gazeta Transilvaniei* fusese îngăduită până la publicarea articolului „Protectoratul rusesc în Moldo-Romînia“—care erau tipărite în limba națională. Puține gazete străine pătrundeau, numai „din Rosia și din Turchia“ erau permise toate.

Memoriile d-lui Rosseti se alcătuiesc

din două părți, o expunere istorică și „Anexe“ în care se publică dosarele aflate la Academia Romînă, care au rămas de pe vremea cenzurii.

Studiarea cenzurii în Moldova făcută de d. Rosetti dă înțelegerea multor fenomene culturale și sociale, care se simt încă în dezvoltarea vieții noastre.

„Cărțile străine aduse în țară în vremea lui Mihai Sturza erau în cea mai mare parte cărți franceze. Dacă la început cărțile clasice și didactice precum și operele istorice, predomină în cataloagele care se află în dosar, vedem numărul lor scăzînd din an în an, pe cînd cele de literatură ușoară se fac din ce în ce mai numeroase. Sintem în plină perioadă de lățire a limbii franceze, și dacă această lățire a contribuit mult la europenizarea obiceiurilor claselor superioare, a avut însă și două cusururi mari: 1. a mîntînit și poate chiar a lățit intrucitva hogașul săpat de cultura greacă între păturile de sus și popor; 2. a întîrziat ecloziunea producerilor în limba țării“ (II, 10).

Studiul d-lui R. Rosetti dă măsura largă a înțelegerii spiritului și culturii începutului vieții noastre contemporane.

M. D.

* * *

Virgiliu Drăghiceanu. *Căluza monumentelor istorice din județul Dimbovița.* Târgoviște, Tipografia Viitorul, 1907.

Cu scopul de a se forma un muzeu și de a face apoi un istoric al județului a început d. Drăghiceanu cercetările sale.

Tîrgoviștea de origine negustorească, capitala țării din sec. XV-lea până în prima jumătate a secolului al XVIII-lea, cu ruinele palatului domnesc și ale turnului *Chindiei*, amintitor al Galatei din Constantinopol, cu cele 22 biserici, este cercetată în pri-

mul loc. Se înșiră apoi descrierea și istoricul a peste 50 localități din județ, și mai ales a rămășițelor istorice care s'ar putea aduna pentru muzeul județului. Autorul prezintă publicului acest raport adresat prefectului județului ca o „călăuză“ care se va completa. Spre a fi utilizată însă ca o călăuză bună, ar trebui ca înșirarea localităților să se facă după un indiciu mai precis decît acel al întîmplării. Înțelesul lucrării d-lui Drăghiceanu de a dezvolta o viață istorică locală nu poate să aibă decît o bună primire.

M. T.

* * *

Lazare Sainéan. *La Création Métaphorique en français et en roman. Images tirées du monde des animaux domestiques. Le chien et le Porc, avec des appendices sur le loup, le renard et les batraciens.* Halle a. S., Niemeyer, 1907, un vol. 8° de VI—174 p., prețul mărci 5.50.

Și acest de al doilea volum din *Création Métaphorique* arată că autorul e grăbit. Mărginindu-mă la partea rominească, observ că d. S. ignorează izvoarele de căpetenie ale limbii noastre (Șezătoarea, Marian, Vicu, Damé Terminologie, Papahagi, Dalametra, Iosif Popovici, Gorovei, Săghinescu, etc.). Inutil să mai spun că din această cauză autorul a pierdut ocazia de a studia un număr însemnat de cuvinte de cel mai mare interes pentru subiectul său, ca *fibă, ssa, jigărae, laptele-cînelui, pakae, pujnă, a pujni, mușin, muștuesc, mr. grunedzu*, megl. *gurles, gurliță* și multe altele, cuvinte care arată în același timp că autorul ignorează și studiile filologice cite se fac la noi. Pe de altă parte d. Ș. hazardează etimologii uneori cu totul riscate. Astfel d-sa derivă pe *coteșii* dela *cot*, propriu zis 'tourné de côté'. Cuvîntul este însă un derivat prin-euă dela albanezul *cvt* idem. Aș

mai putea da și alte exemple de acest fel; prefer însă să atrag atenția asupra interesanței apărării pe care autorul o face între *javră* și francezul dialectal *jabrailler* *criailler*, și asupra lui *șarlă* pe care autorul îl derivă cu dreptate din numele propriu *Charles*. Indicele final este defectuos făcut. Lipsesc din el cuvinte ca *amuț, căinos, dolcă, a grăoți, javră, latru, porcăraș, urlu*.

Vor cădea oare aceste rînduri supt ochii d-lui Ș.? În orice caz, va ajunge oare d-sa să se convingă că necazul pe care-l fi avînd pentru anumite *persoane* din România, din cauza cărora a fost nevoit să-și ție lumea-n cap, nu justifică și disprețul asupra științei filologice cită se face la noi (izvoare și studii), cită vreme d-sa nu renunță cu totul la filologia romînă?

*

G. Popa-Lisceanu. *Din Mitologia populară romînă. Urme de sârbători păgînești. Brumarîul, Moșii Rusaliile.* Extras din 'Convorbiri Literare' XLI, No. 6 și 7. București, Göbl, 1907, o broșură în 8° de 26 pg.

Brumarîul și *Brumărelul* nostru, numele lunilor Octombrie și Noiembrie, închipuiți de poporul nostru ca niște flăcăi care ofilesc florile, și le iaă mirosul și nimicesc orice vegetație, sînt **Brumarîus*=*Brumos, Liber Pater, Sabazius*, zeu al naturii în onoarea căruia se sârbaă *Brumae* sau *Brumalia* sârbătoarea de toamnă a amorțirii naturii), dela *bruma*, ziua de 25 Noiembrie, numită astfel fiindcă se credea a fi cea mai scurtă.—Sârbătoarea numită *Rusali* (Pogorirea Sfințului Duh), zinele numite *Rusali* sînt sârbătoarea păgînă *Rosalia*; iar *Moșii* reprezintă vechiul cult al morților, *manes*.

Broșura se citește cu interes.

*

I. A. Candrea, Cv. Densușianu, Th. D. Speranția. *Graîul Nostru. Texte din toate părțile locu-*